

sor kerül egy akadálymentes parkoló kialakítására, az első emeleten pedig egy akadálymentes, pelenkázót is magába foglaló vizesblokk megépítésére. A látássérült látogatók rendelkezésére fog állni egy speciális szoftverekkel felszerelt számítógép és laptop. A könyvtár épületében hangos térkép fog működni a látássérültek könyvtáron belüli tájékozódásának megkönnyítésére. Elkészül az intézmény honlapjának akadálymentes változata és Braille-írású könyvtárismertető.

A fejlesztés eredményeként az OIK a fogyatékkal élő olvasók igényeinek megfelelő, akadálymentes könyvtárrá válik, ahol mindenki számára lehetőség nyílik a szabadidő hasznos eltöltésére, és biztosított lesz az információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés. A könyvtár így hozzájárul a fogyatékkal élők munkaerő-piaci helyzetének javításához is.

Távlati szemlélet

Az OIK munkaközössége a jelen igényeit szolgálja, ugyanakkor a jövőre is figyel. A könyvtár 2009–2013-as stratégiai terve a jövőben megvalósítani kívánt célok dokumentuma. Irányjelző és emlékeztető minden dolgozó számára arról, hogy szakmailag hova szeretnénk eljutni, és a használók legjobb kiszolgálása érdekében mit szükséges megtenni.

Röviden összefoglalva: a cél az, hogy az olvasók számára az Országos Idegennyelvű Könyvtár – a címtől függetlenül – minden esztendőben az év könyvtára legyen.

Papp Annamária

Nyolcvannégymilliós beruházás Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtáraiban

Napjainkban, a modern világ gyorsan változó információs környezetében jelentősen módosult a könyvtárak szerepe is. A XXI. század megköveteli, hogy a gyűjtemények mind nagyobb része legyen elérhető távoli felhasználók számára is. A könyvtárak megújulására és tartalomszolgáltató szerepének növelésére új lehetőségek nyíltak meg a TIOP- és TÁMOP-pályázatok segítségével.

A nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár mindkét pályázaton sikeresen szerepelt. Míg a TIOP támogatásával jelentős infrastrukturális fejlesztést hajtottunk végre a megye több könyvtárában, addig a TÁMOP pályázatban a tartalomszolgáltatás bővítésére helyeztük a hangsúlyt.

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár által menedzselt projektben a megye nyolc városának 23 intézménye vesz részt; Nyíregyháza mellett Kisvárdá, Mátészalka, Nagyálló, Nyírbátor, Tiszavasvári, Tiszalök és Vásárosnamény könyvtárai és a hozzájuk kapcsolódó társintézmények az adott városból vagy vonzáskörzetéből.

A tervezés során két nagy területre koncentráltunk. Az egyik a *helytörténeti anyagok feltárása és közzététele*, a másik az *esélyegyenlőség megteremtése* a legkülönbözőbb társadalmi csoportok számára, különös tekintettel a *társadalmi hátrányokkal és a fogyatékkal élők számára*.

❶ **Az egységes helytörténeti archívum** kialakítása a nyomtatott, auditív- és videotartalmak egységes felületen történő elérését teszi majd lehetővé. Mivel a Nyíregyházi Rádió ötvenötévnnyi, a Nyíregyházi Televízió huszonötévnnyi archív anyagát könyvtárunk őrzi, ezért lehetőségünk nyílt az eddig csak nyomtatott dokumentumokból felépülő helytörténeti archívum kibővítésére. Feladatunk e felbecsülhetetlen értékű, birtokunkban lévő anyag feltárása és közzététele. Egy olyan megyei elektronikus katalógus és helyismereti adatbázis kialakítására törekszünk, amely igazodik az országos lelőhely-nyilvántartás elveihez. A feltárás a HunTéka elektronikus könyvtár modulja segítségével történik, és a közzététel is az ehhez az adatbázishoz illeszkedő program segítségével valósul majd meg. Az így kialakítandó közös interaktív könyvtári honlapon a felhasználók a nap 24 órájában böngészhetnek a felbecsülhetetlen értékű helytörténeti dokumentumok között. A megvalósuló fejlesztés fontos eleme, hogy az újonnan kialakítandó adatbázis kapcsolódni tudjon más országos, illetve nemzetközi rendszerekhez, és lehetőség legyen más felületen történő hozzáférésre is.

A **dokumentumok kutathatóságát** két szinten kívánjuk megoldani. Egyik lehetőség, hogy a *dokumentumot az interneten mindenki számára elérhetővé tesszük*, amennyiben a szerzői jogok ezt biztosítják. Másrészt, amennyiben ez a jog nem áll rendelkezésünkre, ott (a NAVA rendszeréhez hasonlóan) *az internetes felületen az olvasó láthatja, hogy az adott eseményről milyen nyomtatott sajtós, rádiós vagy televíziós archív anyag áll rendelkezésre, amelyet a könyvtár zárt rendszerében megtekinthet*. A hozzáférés harmadik szintjével, amikor *az olvasó a szerzői jogok megfizetése után letöltheti a jogvédett anyagokat*, egyelőre csak a tervezés fázisáig jutottunk el.

A készülő adatbázis nemcsak Nyíregyháza helytörténeti dokumentumaira koncentrálna, hanem a már említettett nyolc város és ezen keresztül, lehetőség szerint az egész megye helytörténeti archívuma kíván lenni. Közel 60 000 nyomtatott, 15 000 kép- és hangdokumentum, valamint 200 000 bibliográfiatétel feldolgozása vár ránk.

— **Az egységes szolgáltatási rendszer kialakításával** a célunk az, hogy a megye különböző intézményeiben tárolt dokumentumok, információk egy közös felületen legyenek elérhetőek a világon bárhol élő potenciális felhasználó számára.

Az adatbázisban a tárgyszavas metódus mellett többféle tematikus keresési lehetőséget is biztosítunk. Az archívumban nemcsak a megye és települései történetével kapcsolatos anyagokban lehet majd keresni, hanem a más megyékben készült és publikált irodalmi anyagokban is (a rádió és a televízió archívumában több országos híró író portréja, saját előadású irodalmi művei megtalálhatóak).

Távolabbi célunk, hogy a rendelkezésre álló rádiós, nyomtatott sajtós és televíziós anyagokból létrehozzunk egy város- és megyetörténeti oktató anyagot, amelyből a diákok széles körű helytörténeti ismeretekre tehetnek szert. Úgy véljük, hogy a mai magyar oktatási rendszer egyik legnagyobb hiányossága, hogy a diákok iskolai tanulmányaik során nagyon keveset foglalkoznak lakóhelyük, közvetlen környezetük múltjával, mint a tradicionális európai kultúrákban nevelkedett társaik.

Ennek a hiányosságnak a felszámolásához kívánunk hozzájárulni a honlapunkon kialakítandó felülettel és a tervezett oktató anyaggal. Mert ahogyan a nagy amerikai filozófus, George Santayana fogalmazott: „*Az a nép, amely nem emlékszik saját múltjára, arra van kárhozható, hogy újra átélje azt*”.

☉ **A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok információs esélyegyenlőségének biztosítása** a másik kiemelt feladatunk a pályázat megvalósítása során. Biztosítani kell számukra, hogy *igénybe tudják és merjék venni a könyvtári szolgáltatásokat* hagyományos és online módon is. Mind a jog, mind pedig az emberiség jegyében igyekszünk valamennyi hátránnyal küzdő társadalmi réteg és csoport számára megteremteni a dokumentumokhoz, az információkhoz való hozzáférés lehetőségét. E pályázat keretében egyik *kiemelt feladatunk az olvasáskultúra fejlesztése és a szépirodalmi ismeretek bővítése a cigány lakosság körében.*

A „*Míg én rólad mindent, Te rólam semmit...*” címmel negyedik alkalommal nyílik lehetőségünk egy megyei *cigány vers- és prózamondó verseny* meghirdetésére, szervezésére. A korábbiakhoz hasonlóan területi (kistérségi) elődöntőket tervezünk, és április elejére (április 8., Nemzetközi Roma Nap) hirdetjük a megyei döntőt. A vétélkedőn bárki részt vehet korra, nemre, fajra való tekintet nélkül. Egyetlen egy kitétel van, hogy cigány költő vagy prózaíró művét, esetleg annak részletét kell bemutatni. *Célunk többes. Közlebbi célunk* részben megismertetni és megszólaltatni minél nagyobb számban a cigány alkotók műveit; részben bátorítani a cigány lakosságot az ilyenfajta szereplésre, tehetségének megmutatására, gátlásaik leküzdésére; továbbá biztatni a többségi társadalomhoz tartozókat egy olyan kultúrának, egy olyan népcsoport irodalmának a megismerésére, amelytől idegenkedik. Segítsük ezáltal is a cigány és a magyar emberek együtt- és ne csak egymás mellett élését. *Távolabbi célunk*, hogy a versenyre való felkészülés szükségessé tegye a könyvtárba való bejárást, a válogatást. Ezáltal a könyvtár légkörének, az általa biztosított szolgáltatásoknak (olvasás, tanulástámogatás, képzésekkel munkába állás segítése stb.) megismerése, elfogadása, értékeinek felismerése rendszeres használókká tegye őket. Ezt támogató – pályázattól függetlenül – minden eddiginél nagyobb hangsúlyt fektetünk a könyvtárlátogatások szervezésére, különös tekintettel azokra az iskolákra, ahol nagyobb létszámban tanulnak roma vagy más társadalmi hátránnyal küzdő gyerekek, s igyekszünk a vidéki kollégák figyelmét is ráirányítani erre a feladatra. Ám nagyon jól tudjuk, hogy a „*feladatra készülni kell*”, tehát szükséges egy újabb lépés beiktatása, a könyvtáros kollégák felkészítése. A probléma nem új keletű, már tettünk is egy kísérletet erre korábban, sajnos, nem sok eredménnyel. Erről egy régebbi írásomban* be is számoltam, a vélhető, sejthető hátteret, az okokat vázoltam. A megoldás, úgy tűnik, csak részben keresendő helyi szinten. Egy egységes politikai akarat és nagyon határozott szemléletváltás szükségeltetik.

A *Szülők akadémija* című előadás-sorozatunkat szintén azok számára hirdetjük meg, akiket meg kell tanítani a mindennapi élet dolgaira.

Közeli célunk segíteni őket abban, „*Hogy legyen rendszer az életükben; hogy ismerjék meg az órát, az idő fontosságát. Hogy tanulják meg becsülni önmagukat, hogy mások is becsülhessék őket! Ehhez munka kell. A munkahelyen követelmé-*

---

* Vraukóné Lukács Ilona: „Az olvasást előbb kell megszerettetni, mint megtanítani”... = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2010. 6. sz. 22–27. p.

nyek vannak. Annak megfelelni kitartóan, azzal rendszeresen jövedelemhez jutni, ennek következtében rendszeresen étkezni, óvodába, iskolába járni... Hogy ne távoli, aligha elérhető célként lebegjen előttük a nyolc osztály elvégzése. Tanítsuk meg ezeket az embereket tervezni, jövőképet építeni. Fel kell őket készíteni a kudarcokra, azok feloldására; meg kell tanítani őket újrakezdeni. Merni hivatalba bemenni, ügyeket intézni, kommunikálni. Mindehhez iskola kell, munka kell! Ha mindez meg van, akkor lehet könyvre is gondolni. Arra, hogy az lehet az életnek a természetes velejárója; igény és élmény.”**

Előadásaink célja, hogy a szülők megértsék és elsajátítsák azokat a módszereket, amelyekkel felkészíthetik gyerekeiket a későbbi, tanulást segítő könyvtárhasználatra. Fontos, hogy a szülők tisztában legyenek azzal, milyen szerepük és feladatuk van abban, hogy gyerekeik gazdag szókinccsel, jó olvasási készséggel bírjanak.

Távolabbi célunk, hogy a könyvtárba járás a cigány lakosság számára is életforma legyen, mivel az olvasni tudás, a könyv szeretete előrelépésük feltétele. Ezt az apró lépések elvének betartásával igyekszünk megvalósítani. Magát az előadás-sorozatot Nyíregyháza város cigánytelepén, az egykori Huszár laktanya területén élő cigánytelepre visszük ki. A volt tiszti lak sokáig iskolaként működött. Pár évvel ezelőtt ezt felszámolták, és a gyerekeket a város más iskoláiban helyezték el. Az egykori iskola ma *Huszárvár* néven szociális és kulturális centruma a telepen élő cigányoknak. Itt lesznek az előadások a valamikori iskolai könyvtárban, az abból megmaradt és a megyei könyvtár feldolgozó munkatársai által leválogatott könyvek között. Ide minden alkalommal saját állományunkból az előadás tematikájához illeszkedő könyveket viszünk ki. Ezzel remélve a folyamatos könyvhözszokást a telepen lakók részéről és természetesen a könyvtár állományának gyarapodását is. Ebben hosszabb távon gondolkozunk: egy majdani fiókkönyvtár kialakításában.

A két programot egy ponton összekapcsoljuk. A vers- és prózamondó verseny megyei döntőjére, amelynek helyszíne a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, meghívjuk az „akadémiára” rendszeresen járókat. Sőt, a zsűri egyik tagját is közülük jelöljük majd ki. (A zsűri elnökének az egykoron megyénk egyik gyermekotthonában nevelkedett, ma alapítványt is működtető ismert színész szeretnék megnyerni.) Ez lenne az a nap, amikor közösen, velünk és a háttérrel biztosító Humannet Alapítvány munkatársainak segítségével léphetik át a küszöböt. Segítve e pár embert az ún. „küszöbfelelem” leküzdésében is. S hogy más művészeti ágban is bemutatkozhasanak, a telepen élő két tájképfestő alkotásaiból kiállítás nyitunk azon a napon. Ezzel mintegy folytatjuk azt a programot, amelyet még az elmúlt évtized végén indítottunk, hogy minden megyénkben élő kisebbség bemutatkozására lehetőséget biztosítsunk, már amit a könyvtár keretei megengednek. Ez is egyike azoknak a lépéseknek, amelyet a fent jelzett. korábbi írásomban is jeleztem. Egy lépése mindenkinek van, csak meg kell tennie. Ha továbblép, és felelősséggel teszi, akkor sokat tehet olyan társadalmi probléma megoldásáért, amelyet sokan csak messziről szemlélnek, ítéleznek, netán megvetnek. Ez valóban jóval egyszerűbb, mint tenni bármit is.

A „*Mostan színes tintákról álmodom*” elnevezésű programunkkal a vakok és gyengénlátók szépirodalmi élményeit szeretnénk gyarapítani úgy, hogy az „*Az em-*

** Uo. 25–26. p.

beri élet színei – hangokkal” alcímmel tervezett tízrészes előadás-sorozatunk hanganyagát (a szerzői jogok figyelembevételével) rögzítjük, és számukra hozzáférhetővé tesszük.

A *Vakok és Gyengénlátók Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesületével* több évre visszatekintő kapcsolatunk van. Ennek a sokoldalú, pályázatokban is gyakran egymást támogató kapcsolatnak ez a program természetes folyománya. S mint ahogy a már négy alkalommal a fent nevezett és a Szocio East Egyesülettel (amely az önkéntes munka elterjesztésén fáradozik) az Ünnepi Könyvhét idején – ami éppen egybeesik az önkéntesség hetével – „*Add az időt! Add a hangod!*” címmel felolvasó napot tartunk. A rögzített hanganyag szintén az olvasás képességétől megfosztott társaink szabadidejének hasznos eltöltését, szellemi frissességük megtartását szolgálja.

Ugyancsak a látásukban korlátozott embertársaink könyvtárhasználatát szeretnénk könnyebbé, komfortosabbá tenni azzal, hogy *Braille-írással külön listát is készítünk* a könyvtár állományában lévő *hangos könyvekről*, illetve az *öregbetűs könyveket* a számukra könnyen megközelíthető helyen, külön tároljuk. Ezen tervek kivitelezésével bővítjük e réteg számára nyújtott szolgáltatásainkat, illetve azok elérhetőségét, amelyet eddig a Braille-nyomtató használatával és a fényviszszaverő csíkoknak a lépcsőkön való elhelyezésével is biztosítottunk.

Feladatunknak érezzük, hogy minél jobban megismerjük a fogyatékkal élő társaink igényeit, lehetőségeit, ehhez alkalmazkodva fogalmazzuk és szervezzük meg azokat a szolgáltatásokat, melyekkel mi, könyvtárosok segíthetjük őket a jobb minőségű élethez. Ezt szolgálja soron következő, bár nem a pályázat részeként megvalósuló szakmai továbbképzésünk is. Ez alkalommal a Sz. Kárpáti Ildikó, a Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Módszertani Intézménye, Diákotthona és Gyermekeotthona igazgatóhelyettese lesz az egyik vendégünk, aki az intézményükben tanulók, az onnét kikerülők speciális olvasási igényeiről tájékoztatja majd a megye települési könyvtárosait. Kárpáti Árpád Zoltán, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) alelnöke a hallássérültek olvasási szokásairól, speciális kommunikációjáról tart előadást jeltolmács segítségével. Célnk, hogy a látássérültekhez hasonlóan a siketek – mint ellátandó, hátrányos helyzetű csoport – bekerüljenek a könyvtáros szakma látókörébe.

A biblioterápia már ismertebb, de alig gyakorolt, ritkán használt módszer a mindennapokban. Vagy legalábbis nem tudatosan használt módszer. Ha viszont arra gondolunk, hogy hány olyan kistelepülés van, ahol a könyvtáros mindenese, esetenként még „pszichológusa” is a település lakóinak, akkor már csak egy lépés kell ahhoz, hogy ne csak meghallgassa a hozzá bajával betérőt, hanem olyan könyvet is ajánljon neki, vagy éppen ott olvasson fel részleteket, amellyel segít a lélek helyrebillenésében, a probléma feldolgozásában. S akkor eljutottunk oda, hogy a könyvtárosságot hivatásként, életformaként megélő kollégáknak milyen felbecsülhetetlen szerepe lehet egy közösség életében. Sónon Ildikót, az Országos Idegennyelvű Könyvtár osztályvezetőjét arra kértük, legyen segítségére a kollégáknak ebben a munkában, adjon hozzá ötleteket, mutasson be módszereket.

A TÁMOP-pályázattal teljesebbé, kerekébbé tudjuk tenni azt a munkát, amit már korábban megkezdtünk. Feladatunk, hogy teremtsük meg a feltételeit annak, hogy a program lezárása után is ugyanilyen kereken, sok szálon futtatva tudjuk ezeket a megkezdett, működő szolgáltatásokat nyújtani.

Az olvasók magasabb szintű kiszolgálását könyvtárosaink többirányú továbbképzésével, a minőségbiztosítási rendszerünk továbbfejlesztésével segítjük.

Segédkönyvtáros képzésben a megyéből tíz kolléga vehet részt úgy, hogy a képzés teljes költségét – kivéve a vizsgadíjat – pályázati forrásból tudjuk fedezni. Ezzel a lehetőséggel leginkább a kistélepülések könyvtáraiban szeretnénk a személyi feltételeket megerősíteni. Nagyobb rálátást biztosítva a szakma egészére, s arra helyezve a hangsúlyt, hogy amit helyben nem tud biztosítani felhasználóink, hogyan tudná azt másképp a legrövidebb időn belül a felhasználó rendelkezésére bocsájtani. A lehetőségeket kívánjuk megmutatni, amelyekkel élhetnek, s amelyeket a világhálóra való csatlakozás feltételeinek megteremtésével használni tudnak, és felhasználóikkal is megismertessék az információhoz jutás minden lehetséges módját.

Az angol nyelvi képzés a nagyobb települések könyvtárvezetőinek és a megyei könyvtár munkatársainak körében keltett érdeklődést. A szakirodalmi tájékoztató, a világhálón és az informatika világában való eligazodás számukra teszi ezt leginkább szükségessé, hiszen a nyelvismerettel felvértezve kerülhetünk be a szakma nemzetközi vérkeringésébe is. A szélesebb körből merített információval nagyobb hatékonysággal tudják saját és az általuk ellátott, segített könyvtárak munkáját is hatékonyabbá tenni.

Az intézményi akkreditációs folyamat is e projekt keretében zajlik. Ezzel az a célunk, hogy akkreditált intézményként önállóan is szervezhessünk képzéseket a mindenkori piaci igényeknek megfelelően. Részben maradvá a szakma által megkívánt továbbképzéseknél, részben felvállalva olyan területek igényeit, amelyeket a körülöttünk gyorsan változó világ diktál.

Az ISO-alapú minőségirányítási rendszer 2007-től szabályozza a könyvtári munkafolyamatokat. Továbbfejlesztése és kibővítése a könyvtári minőségfejlesztési program keretében elengedhetetlen. Vannak munkafolyamatok, munkafázisok, amelyeknek szabályozottsága, időben, mennyiségben való mérése (pl. napi bontásban) eddig elképzelhetetlen volt. A fejlesztés során ennek kidolgozása is szükséges a személyi és anyagi forrásokkal való jobb gazdálkodás érdekében. A létrejövő fejlesztésekkel magasabb színvonalú, egyenlő esélyű hozzáférést biztosító könyvtári rendszer jöhet létre megyénkben. Ehhez szükséges, hogy mi ebben a munkában élen járjunk, és nem lehet más célunk, mint a *Minősített Könyvtár* cím, majd a *Könyvtári Minőségi Díj* elnyerése. Ez létfontosságú munkánk, önbecsülésünk szempontjából egyaránt. A legnagyobb eredmény azonban az lenne, ha egyre több olvasónk keresné fel intézményeinket, mosolyukkal fejezven ki elégedettségüket, szeretetük jeleként látogatva bennünket a lehető leggyakrabban. Ezért lehet egy rövidebb távú célunk, hogy ismerjük el olvasóinkat *AZ ÉV OLVASÓJA* címmel, s ők is minősítsenek bennünket: döntsék el ők, ki kapja *AZ ÉV KÖNYVTÁR-ROSA* címet. A közös értékelés – remélhetőleg – kövezi az utat a fent megnevezett elismerésekig.

Pályázatunk megtervezésekor az a hit vezérelt bennünket, hogy a könyvtár a hétköznapi kultúra szíve, centruma, hogy az a terep, ahol lehet és érdemes is tartalmasan kapcsolódni, fejlődni, tanulmányokban elmélyülni. Ezzel a hittel igyekszünk megvalósítani a pályázatban megfogalmazott célokat is.

Márföldi István–Vraukóné Lukács Ilona